

WAT DE BOER NIET KENT?

In-group- en out-group-waardering
van de Nederlandse regionale accenten

BA-eindwerkstuk Nederlandse taal en cultuur

L.S. Brakkee

3993434

juni 2016

Begeleider: dr. J.M. Nortier

Tweede beoordelaar (Sprekend Nederland): dr. R. Orr

Universiteit Utrecht

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
1 THEORETISCH KADER	5
1.1 Taalattitude en dimensies van waardering	5
1.2 Overt en covert prestige	6
1.3 Sociale identiteitstheorie	7
1.4 Factoren die taalattitude bepalen	8
1.5 Taalattitudeonderzoek in Nederland	9
1.5.1 Regionale variatie	10
1.5.2 Etnische variatie	10
1.6 Samenvatting theoretisch kader	11
2 ONDERZOEKSVRAGEN EN HYPOTHESEN	13
2.1 Onderzoeksvragen	13
2.2 Hypothesen	14
3 METHODE	16
3.1 Regio's	16
3.2 Deelnemers	17
3.3 Dimensies van waardering	17
3.4 Data-analyse	18
4 RESULTATEN	19
4.1 Resultaten per L-groep	19
4.1.1 L-groep Noord	19
4.1.2 L-groep Oost	20
4.1.3 L-groep Randstad	20
4.1.4 L-groep Zuid	21
4.1.5 Gemiddelde waardering S-groepen	22
4.2 Significantie	23
4.3 Overeenkomst eigen accent	23
5 DISCUSSIE	25
5.1 Status	25
5.2 Solidariteit	26
5.3 Beperkingen	26
5.3.1 Diversiteit	26
5.3.2 Data en participanten	28
6 CONCLUSIE	29
DANKWOORD	30
LITERATUUR	31
BIJLAGE A	34

INLEIDING

Het Nederlands bestaat uit een grote verzameling taalvariëteiten en accenten, van regionale streektaalen en dialecten tot etnisch gekleurde jongerentalen, stijlen en stedelijke accenten. De manier waarop iemand praat, vertelt ons direct van alles over diens achtergronden; van iemands woonplaats of geboorteland tot zijn of haar sociaal-economische positie. Hoe iemand spreekt roept stereotype beelden op, bepaalt hoe we ons tegenover diegene opstellen en ook hoe we zelf praten (Preston, 2013).

Hoe verhouden we ons nu eigenlijk tot al die taalvariëteiten? Wordt onze taalattitude puur bepaald door sociale normen? Of gaat het er ook om of we een accent mooi vinden? Is het objectief vast te stellen wat een mooi accent is? Worden we in onze waardering gestuurd door hoe we zelf praten? En hebben we dan een voorkeur voor mensen die praten zoals wijzelf? Of horen we het liefst helemaal geen accent en staat het 'accentloze' Standaardnederlands bij iedereen bovenaan?

Sinds december 2015 loopt er een nieuw, grootschalig onderzoek naar de verschillende accenten van het Nederlands: 'Sprekend Nederland'. Door middel van een applicatie (verder 'app') die door iedereen gratis te downloaden is, worden data verzameld van sprekers uit heel Nederland. Gebruikers van de app spreken woorden en zinnen in en krijgen spraakopnames te horen van andere gebruikers die ze moeten beoordelen. De wetenschappers die betrokken zijn bij het onderzoeksproject krijgen op deze manier de beschikbaarheid over een enorme dataset, die voor allerlei soorten onderzoek gebruikt kan worden. Dit eindwerkstuk maakt deel uit van het onderzoek dat wordt gedaan binnen het project Sprekend Nederland. Met de data die met de app zijn verzameld, zullen de onderzoeksvragen uit dit eindwerkstuk beantwoord worden.

Sprekend Nederland verzamelt zoals gezegd gegevens over de Nederlandse accenten en de beoordeling daarvan. Onder accenten worden hier regionaal of etnisch gekleurde vormen van het Standaardnederlands verstaan, die alleen op het gebied van fonologie daarvan afwijken. Ze vormen geen eigen variëteit in de zin dat ze andere morfologische of syntactische eigenschappen hebben of andere woorden kennen. De gebruikers van de app spreken allemaal dezelfde woorden en zinnen in (met uitzondering van een paar open vragen), waardoor de taaldata dus wel accentverschillen laten zien, maar geen beeld geven van andere linguïstische variatie, zoals die bijvoorbeeld voorkomt in de Nederlandse dialecten.

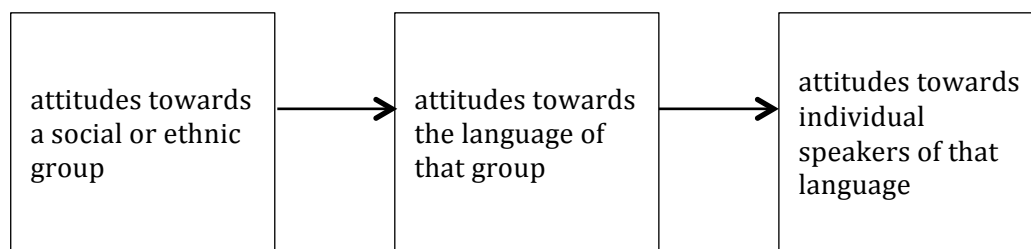
In dit eindwerkstuk richt ik me op de waardering van de regionale accenten in Nederland. Centraal staat de vraag in hoeverre ons eigen accent bepaalt hoe we andere accenten beoordelen. Hiervoor zal worden bekeken hoe men in verschillende regio's oordeelt over de Nederlandse accenten. Daaruit zal blijken of we bijvoorbeeld een sterke voorkeur hebben voor iemand die spreekt zoals wijzelf, of er regionale verschillen zijn in de waarderingspatronen en in hoeverre het Standaardnederlands als norm dominant is.

In hoofdstuk 1 zal het onderzoek naar taalattitudes worden geïntroduceerd en wordt beschreven welke begrippen en theorieën daarmee samenhangen. Ook zal het Nederlandse onderzoek naar de waardering van verschillende variëteiten en accenten worden beschreven. Vervolgens worden de onderzoeksvragen en de hypothesen toegelicht in hoofdstuk 2. De methode van onderzoek wordt beschreven in hoofdstuk 3. Daarna worden in hoofdstuk 4 de resultaten gegeven. In de discussie (hoofdstuk 5) volgt een bespreking van de bevindingen in het licht van de gestelde onderzoeksvragen en hypothesen en worden de beperkingen van dit onderzoek toegelicht. Er wordt afgesloten met een conclusie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek (hoofdstuk 6).

1 THEORETISCH KADER

1.1 Taalattitude en dimensies van waardering

Ons beeld van een persoon wordt vaak al snel gevormd door alle eerste indrukken die we van iemand krijgen. Eén van de elementen waarop we onze oordelen baseren is de taal die iemand spreekt. Iemands taalgebruik geeft ons informatie over de sociale of etnische groep waartoe iemand behoort en roept daardoor stereotype beelden op die we associëren met die groep. Anders gezegd, we houden er bepaalde attitudes op na over groepen mensen in de samenleving. Die groepen kunnen we onder meer identificeren aan de hand van hun taalgebruik. Onze stereotype beelden over groepen mensen bepalen daardoor ook onze attitude ten opzichte van verschillende taalvariëteiten en de individuele sprekers ervan (Appel & Muysken, 1987; Boves & Gerritsen, 1995). Appel & Muysken (1987, p. 16) presenteren dit in het volgende model: schema:

Figuur 1: Vorming van taalattitudes

Volgens dit model vormt men zich dus eerst een oordeel over een sociale of etnische groep, dat oordeel wordt vervolgens gekoppeld aan het taalgebruik van die groep. Uiteindelijk wordt de attitude tegenover de groep en de taal van de groep ook een attitude tegenover ieder individu uit de groep die het taalgebruik van de groep laat horen.

In de jaren '60 begonnen taalkundigen als Lambert en Labov zich te verdiepen in de relatie tussen taalgebruik, taalattitudes en de maatschappelijke status van verschillende talen. Lambert introduceerde een nieuwe methode, de 'matched guise techniek', waarmee het mogelijk werd gericht te bekijken hoe het gebruik van verschillende taalvariëteiten van invloed is op de beoordeling van de spreker. Bij deze methode worden meerdere spraakopnames gebruikt van één spreker, die verschillende taalvariëteiten spreekt. Tussen de fragmenten van deze spreker horen de beoordelaars

andere spraakfragmenten, zodat het niet opvalt dat het om dezelfde spreker gaat. Aangezien alle andere factoren die de beoordeling van de spraakfragmenten kunnen beïnvloeden hetzelfde blijven, zoals stemgeluid of toonhoogte, kan een verschil in beoordeling van de fragmenten dus worden toegeschreven aan een verschillende waardering van de taalvariëteiten die worden gesproken. In één van de eerste onderzoeken met deze techniek werd het verschil in waardering tussen Engelse en Franse sprekers in Canada onderzocht. Daaruit bleek dat de participanten over het algemeen een spreker van hun eigen taal hoger waardeerden, maar dat hun waardering ook samenhang met de maatschappelijke status van de talen. Het Engels, met hoog aanzien, werd meer gewaardeerd dan de minderheidstaal Frans (Lambert et al., 1960).

In veel taalattitudeonderzoek dat volgde wordt een onderscheid gemaakt tussen twee of meer dimensies van waardering. De dimensie 'status', geassocieerd met macht en prestige, wordt dan naast een dimensie gezet die wordt aangeduid met 'solidariteit', 'integriteit' of 'aantrekkelijkheid'. Hierna zal ik steeds naar deze twee dimensies verwijzen met 'status' en 'solidariteit'. Tot de statusdimensie behoren kenmerken als intelligentie, ambitie, succes en zelfverzekerdheid, terwijl de solidariteitsdimensie gevormd wordt door aspecten als gezelligheid, humor, sympathie en betrouwbaarheid. Uit veel onderzoek blijkt dat de standaardtaal over het algemeen hoog scoort op de statusdimensie, maar dat niet-standaardvariëteiten of accenten hoger gewaardeerd worden op de dimensie solidariteit. De standaardtaal wordt geassocieerd met sprekers uit een hoge sociale klasse, die succesvol, ambitieus en intelligent zijn. Niet-standaardvariëteiten of accenten worden daarentegen geassocieerd met sprekers van lagere sociale klassen, die vaak dommer, maar ook vriendelijker, toegankelijker of gezelliger worden gevonden dan sprekers van de standaardtaal (Boves & Gerritsen, 1995; Preston, 2013).

1.2 Overt en covert prestige

Sociale normen bepalen voor een belangrijk deel de evaluatieve oordelen van taalvariëteiten en accenten (Boves & Gerritsen, 1995). Die normen hoeven echter niet voor iedere groep in de samenleving hetzelfde te zijn. Er kan een norm zijn van een machtige, standaardtalige groep, maar andere groepen kunnen hun eigen normen ontwikkelen. Het onderzoek van Labov laat dit goed zien. Zijn onderzoek op het eiland Martha's Vineyard toont aan dat mensen soms juist afwijken van de standaardvorm, om

uitdrukking te geven aan hun identiteit (Labov, 1963 in Mesthrie, 2009). Labov ontdekte dat de eilandbewoners verschillen lieten zien in hun uitspraak van diftongen. De mate waarin mensen afweken van de standaarduitspraak reflecteerde hun houding ten opzichte van de zomertoeristen van het vaste land, die de standaardtaal meenamen naar het eiland. Door het gebruik van de 'eilanduitspraak' gaven de eilandbewoners het signaal af dat ze tot de groep van oorspronkelijke, echte inwoners van het eiland behoorden. Labov noemde dit verschijnsel 'covert prestige' en zette dat tegenover 'overt prestige'. Bij overt prestige gaat het om de sociaaleconomische status van een taalvariëteit, terwijl bij covert prestige solidariteit met de sprekersgroep centraal staat (Boves & Gerritsen, 1995; Mesthrie, 2009).

Ook Trudgill deed veel onderzoek naar het voorkomen van covert prestige. Hij vond onder andere dat vrouwen eerder geneigd zijn de standaardvormen over te nemen, terwijl mannen sterker vasthouden aan de vormen van de 'working-class', waarmee zij hun solidariteit met die groep uiten (Trudgill, 1972). Sindsdien is er veel geschreven over het verschil in taalgebruik tussen mannen en vrouwen en het beeld dat Trudgill schetste wordt tegenwoordig genuanceerd. Er worden wel degelijk nog verschillen gevonden tussen de spraak van mannen en vrouwen, maar de oorzaken daarvan worden gezocht in meer diepgaande genderverschillen en verschillende sociale normen waar de spraak van mannen en vrouwen aan onderhevig zijn (Eckert & McConnel-Ginet, 2013). In dit onderzoek zal ik echter niet verder ingaan op het verschil in taalgebruik tussen mannen en vrouwen.

1.3 Sociale identiteitstheorie

Zoals gezegd hangt onze taalattitude samen met onze attitude ten opzichte van bepaalde sociale (of etnische) groepen (Appel & Muysken, 1987). Uit het bestaan van covert prestige blijkt wel dat we ons tegenover onze eigen groep (in-group) vaak anders gedragen dan tegenover buitenstaanders (out-group). Tajfel beschreef dit in zijn theorie der sociale identiteit (Tajfel & Turner, 1979; Tajfel, 1981, in Boves & Gerritsen, 1995). Volgens deze theorie streeft iedere groep naar een positief zelfbeeld. Hierdoor worden gemakkelijk negatieve stereotypen ontwikkeld over de out-group. Dat hangt ook samen met het feit dat we van de eigen groep doorgaans een meer gedetailleerd beeld hebben dan van buitenstaanders.

Taal kan dienen als een symbool voor lidmaatschap van een bepaalde groep. We beoordelen anderen niet alleen op basis van hun taalgebruik, maar met ons taalgebruik tonen we ook onze eigen identiteit en eigen sociale normen. Daar hangt het bestaan van covert prestige van taalvariëteiten mee samen; als we er waarde aan hechten onderdeel te zijn van een groep, kunnen we onze solidariteit met de groep uitdrukken door die taalvariëteit te gebruiken, in plaats van ons aan te passen aan de statusvorm (Boves & Gerritsen, 1995).

1.4 Factoren die taalattitude bepalen

Van Bezooijen (2002) onderzocht verschillende hypothesen, die meer in detail ingaan op de factoren die van invloed zijn op de waardering van taalvariëteiten en accenten. Het ging daarbij om een aantal hypothesen die kunnen verklaren waarop oordelen over de esthetische waarde van taalvariëteiten worden gebaseerd. Ze vond evidentie voor de 'intelligibility' en 'similarity'-hypothesen. De 'intelligibility driven hypothesis' gaat ervan uit dat verstaanbaarheid van een variëteit zorgt voor een hogere waardering ervan. Standaardnederlands krijgt daardoor automatisch een hoge waardering, omdat het voor iedereen verstaanbaar is, terwijl dialecten volgens deze hypothese alleen door dialectsprekers zelf zullen worden gewaardeerd. De 'similarity driven hypothesis' houdt in dat niet-standaardvariëteiten meer gewaardeerd worden als ze lijken op de standaardtaal. Dat is in overeenstemming met bevindingen van Preston (2013) die aangeeft dat de beleving van de mate van 'correctheid' van een taalvariëteit een belangrijke factor is voor de beoordeling ervan op status. De standaardtaal blijkt daarbij een belangrijke norm te zijn. Hoe dichter bij de standaardtaal, hoe 'correcter' een variëteit beoordeeld wordt en des te hoger de status die aan de variëteit wordt toegekend. Preston verklaart dit door aan te nemen dat taal door sprekers vaak beleefd wordt als iets abstracts, dat buiten de menselijke cognitie staat, waar regels over zijn die bepalen wat goed en fout is. In zo'n visie kunnen taalvariëteiten dus in meer of mindere mate 'correct' zijn en ontleen ze daar hun status aan.

Uit het onderzoek van Van Bezooijen bleek verder dat eigenschappen als melodieusheid, snelheid en een precieze articulatie positief werden beoordeeld, terwijl luidheid voor een negatieve waardering zorgde, wat overeen kwam met de 'sound driven hypothesis'. Van Bezooijen bekeek ook of bekendheid met een variëteit zorgde voor een positievere waardering ervan (de 'familiarity driven hypothesis'). Hiervoor

werden oordelen van Nederlanders over het Nederlands vergeleken met hun oordelen over andere talen. Daarbij werd het Nederlands echter heel laag beoordeeld, wat de familiarity hypothesis tegenspreekt.

Onderzoek van Grondelaers et al. (2010) richtte zich op de waardering van de Nederlandse accenten en baseerde zich daarbij op de hypothesen van Bezooijen. Daarin werd bevestigd dat naast sociale normen ook de waardering van klankeigenschappen van accenten een rol spelen bij de vorming van taalattitude. Verder vonden de onderzoekers net als Van Bezooijen geen bewijs voor de familiarity hypothese, dit keer op regionaal niveau. Taalattitude zou volgens de onderzoekers eerder op nationaal, dan op regionaal niveau worden gevormd, waardoor er op regionaal niveau geen duidelijke voorkeur is te zien voor de in-group. Pinget et al. (2014) onderzochten ook een aantal hypothesen met betrekking tot de waardering van de Nederlandse accenten. Zij vonden echter wel significante effecten voor de luisteraarsregio; afhankelijk van waar de luisteraar vandaan komt, worden de verschillende regio's anders beoordeeld.

1.5 Taalattitudeonderzoek in Nederland

De afgelopen decennia is al veel onderzoek gedaan naar de taalattitudes ten opzichte van de verschillende Nederlandse variëteiten en accenten. Over het algemeen bevestigen de Nederlandse onderzoeken wat in ander taalattitudeonderzoek al naar voren kwam. Het Standaardnederlands geniet veel aanzien en wordt door alle bevolkingsgroepen hoog gewaardeerd op de statusdimensie. Ook wat betreft de waardering van de niet-standaardvariëteiten en accenten sluiten de Nederlandse onderzoeken grotendeels aan bij wat in ander onderzoek werd gevonden. Deze worden lager beoordeeld op status, maar krijgen vaak een hogere waardering voor kenmerken als aantrekkelijkheid en solidariteit (Baets, 2013; Bezooijen & Ytsma, 1999; Doeleman, 1998; Grondelaers et al., 2010, Heijmer & Vonk, 2002; Ike, 2006; Jongenburger, 2002; Knops, 1988; Pinget et al., 2014). Ik zal hierna verder ingaan op het verschil in waardering tussen Standaardnederlands en niet-standaardvariëteiten en accenten. Specifieke stereotypen die samenhangen met de verschillende Nederlandse accenten en variëteiten zullen verder niet aan bod komen, aangezien ze buiten het kader van dit onderzoek vallen.

1.5.1 Regionale variatie

Uit de verschillende onderzoeken komt een duidelijk verschil naar voren tussen de perceptie van de standaardtaal enerzijds en de regionale variëteiten en accenten anderzijds. Zo blijkt uit een onderzoek naar de perceptie van standaardtaal en dialect in West-Vlaanderen dat dialect daar vooral een belangrijke rol speelt in informele situaties. De standaardtaal wordt als stijf en afstandelijk ervaren en wordt dan ook meer gekoppeld aan formele situaties (Baets, 2013). Het onderzoek van Bezooijen & Ytsma (1999) richt zich op de perceptie van de Nederlandse accenten. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt in de dimensies 'succes' (dominant, zelfverzekerd, actief), 'integriteit' (eerlijk, betrouwbaar, hoog opgeleid) en 'aantrekkelijkheid' (open, grappig, hartelijk). Uit hun onderzoek blijkt niet alleen een duidelijk verschil tussen de perceptie van Standaardtaalsprekers en sprekers met een regionaal gekleurd accent. Ook de mate waarin accenten afwijken speelt een rol. Lichte accenten worden hoger beoordeeld op succes en integriteit en lager op aantrekkelijkheid dan zware accenten. Bezooijen & Ytsma laten hiermee zien dat ook kleine verschillen in uitspraak al een grote invloed hebben op de perceptie ervan. Ook lijkt het erop dat elke afwijking van de standaardvorm leidt tot een negatievere waardering op succes. Het onderzoek van Heijmer & Vonk (2002) sluit daarbij aan. Het Standaardnederlands werd hoger beoordeeld op de dimensie 'competent' en lager beoordeeld op de dimensie 'sociaal' dan de regionale accenten. Tussen de beoordeling van de regionale accenten onderling vonden de onderzoekers echter geen duidelijk verschil. Vooral het feit dat de accenten afwijken van het Standaardnederlands leek de beoordeling ervan te beïnvloeden. Pinget et al. (2014) vonden verder dat de accenten uit de Randstad sterk als norm worden beschouwd en dus het meest als 'standaard' worden gezien.

1.5.2 Etnische variatie

Naast regionale variatie is ook de waardering van etnische accenten onderwerp van onderzoek geweest. Onder etnische accenten worden accenten verstaan die voortkomen uit een niet-Nederlandse afkomst van de sprekers. De klanken van een andere moedertaal klinken dan door in de uitspraak van het Nederlands. Doeleman (1998) onderzocht hoe autochtone Nederlanders de accenten van allochtone sprekers beoordelen. Bij de beoordeling bleek sociale afstand een belangrijke rol te spelen. Hoe meer beoordelaars normaal gesproken in contact waren met de etnische groepen, des te positiever hun beeld van de allochtone sprekers. Bij meer contact werd dus minder

teruggevallen op stereotype beelden. Dit effect verdween echter als de beoordelaars zoveel contact hadden met de allochtone groepen dat ze een gevoel van competitie kregen met deze groepen.

Jongenburger (2002) ging verder op het onderzoek van Doeleman en bekeek hoe autochtoon Nederlandse, Marokkaanse en Turkse sprekers elkaars spraak beoordeelden op de dimensies status, sociale aantrekkelijkheid en sociale afstand. Zoals verwacht werd het autochtoon Nederlands door alle groepen het hoogst gewaardeerd op status. Opmerkelijk was echter dat het autochtoon Nederlands ook bij alledrie de groepen het hoogst scoorde op sociale aantrekkelijkheid en sociale afstand. Met name de Marokkaanse sprekers hadden een duidelijke voorkeur voor de autochtoon Nederlandse sprekers boven hun eigen accent. Het onderzoek van Ike (2006) bevestigt dit negatieve beeld van Marokkaanse Nederlanders over het eigen accent. Deze bevindingen zijn in strijd met de theorie van sociale identiteit van Tajfel, die zegt dat groepen altijd streven naar een positief beeld over de eigen groep. Blijkbaar nemen Marokkaanse Nederlanders de negatieve stereotype ideeën van de autochtone groep over het Marokkaanse accent over. De nadruk vanuit de overheid op integratie en het belang van een goede beheersing van het Nederlands zouden hier ook invloed op kunnen hebben (Ike, 2006).

1.6 Samenvatting theoretisch kader

De waardering van taalvariëteiten en accenten wordt dus voor een belangrijk deel bepaald door de attitude ten opzichte van de sprekersgroepen die worden geassocieerd met die variëteiten of accenten. Daarbij spelen verschillende vormen van waardering een rol, die samenhangen met de status van de sprekersgroepen (statusdimensie), maar ook met de sociale aantrekkelijkheid van een sprekersgroep (solidariteitsdimensie). Het onderscheid tussen overt prestige en covert prestige en de theorie der sociale identiteit laten zien dat er binnen een maatschappij verschillende sociale normen bestaan die sterk gericht kunnen zijn op solidariteit met de eigen groep. Taalgebruik vormt een markeerder voor het uiten van groepsidentiteit. Bij de beoordeling van taalvariëteiten en accenten blijkt verder dat 'correctheid' een belangrijke rol speelt voor de waardering op status. Ook de verstaanbaarheid en klankeigenschappen van taalvariëteiten en accenten spelen een rol voor de waardering ervan. Het bestaande onderzoek geeft een wisselend beeld als het gaat om de in-group-waardering van talen of accenten.

Het Standaardnederlands heeft bij alle sprekersgroepen een hoog aanzien. De regionale variëteiten en accenten krijgen gemengde beoordelingen; ze scoren lager op status, maar vaak hoger op aantrekkelijkheid. De etnische accenten van Turken en Marokkanen zijn sterk onderworpen aan negatieve vooroordelen. Zelfs de sprekers van zulke accenten zelf, met name Marokkaanse sprekers, laten een voorkeur zien voor het Standaardnederlands boven hun eigen accent op alle dimensies van waardering.

2 ONDERZOEKSVRAGEN EN HYPOTHESEN

2.1 Onderzoeksvragen

Zoals gezegd vormt ons taalgebruik een belangrijke markeerder van onze identiteit. Er kleven stereotype beelden aan over onze maatschappelijke en sociale status en met ons taalgebruik geven we dan ook het signaal af dat we tot een bepaalde groep behoren. Naast het voorkomen van overt prestige, dat vooral zorgt voor een hoge status van de standaardtaal, laten het bestaan van covert prestige en de sociale identiteitstheorie zien dat taal ook uitdrukking kan geven aan solidariteit met de eigen groep. Tegenover onze eigen groep verhouden we ons altijd anders dan tegenover buitenstaanders. Dit onderzoek richt zich op de vraag of we een accent dat lijkt op dat van onszelf, een 'in-group-accent', ook anders waarderen dan andere, 'out-group-accenten'. Daarbij zullen de regionale accenten centraal staan. Bekeken zal worden of de sprekers van de regionale accenten sprekers van hun eigen accent hoger waarderen dan sprekers van andere accenten en of daarbij een verschil te zien is tussen de waardering op status en op solidariteit. De hoofdvraag voor dit eindwerkstuk is dan ook:

Hoe waardeert men sprekers met hetzelfde regionale accent in vergelijking met sprekers van andere regionale accenten op de dimensies status en solidariteit?

Om deze vraag te beantwoorden zal gebruik worden gemaakt van data uit het onderzoeksproject Sprekend Nederland. De deelnemers worden opgedeeld in vier accentregio's: Noord, Oost, Randstad en Zuid, zodat kan worden bekeken hoe men in iedere regio het eigen accent beoordeelt en hoe iedere regio de accenten van andere regio's beoordeelt. Daarbij zal ook worden bekeken of er een verschil in waardering is tussen de dimensie status en de dimensie solidariteit. De methode zal verderop uitgebreid aan bod komen. De hoofdvraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen:

- *Hoe beoordelen de regio's elkaar op de dimensie status?*
- *Hoe beoordelen de regio's elkaar op de dimensie solidariteit?*
- *Is er sprake van een in-group-effect bij de waardering van de accenten?*

Aan de hand van de uitkomsten zal iets gezegd kunnen worden over de mate van solidariteit die regionale sprekers hebben met hun regionale accent en de status van het Standaardnederlands als norm.

2.2 Hypothesen

Zoals uit veel onderzoek naar voren komt, geldt het Standaardnederlands sterk als norm en geniet het overt prestige. Aangezien de accenten uit de Randstad het Standaardnederlands sterk benaderen, is het waarschijnlijk dat deze accenten in alle regio's hoog gewaardeerd zullen worden op de dimensie status.

Wat betreft de andere dimensie van waardering, solidariteit, is het te verwachten dat de andere regionale accenten een hogere waardering krijgen dan de accenten uit de Randstad, zoals ook in eerder onderzoek al werd gevonden. Daarbovenop is het mogelijk dat sprekers hun eigen accent een hogere waardering toekennen dan de andere accenten, omdat daarmee uitdrukking wordt gegeven aan hun identiteit en solidariteit met de in-group. Vanuit de sociale identiteitstheorie van Tajfel (Tajfel & Turner, 1979; Tajfel, 1981, in Boves & Gerritsen, 1995), zoals hiervoor werd beschreven, zou men namelijk verwachten dat een in-group-accent meer wordt gewaardeerd dan out-group-accenten. Ook de familiariteitshypothese van Bezooijen (2002) voorspelt dat men een bekende variëteit meer waardeert dan een onbekende variëteit. Deze verwachtingen worden echter niet altijd bevestigd in ander onderzoek. Allochtone sprekers geven de voorkeur aan accentloos Nederlands (Jongenburger, 2002; Ike, 2006), in vergelijking met andere talen beoordelen de Nederlanders hun eigen taal zeer laag (Bezooijen, 2002) en ook in het onderzoek van Grondelaers et al. (2010) werd geen duidelijke voorkeur gevonden voor het eigen accent. Volgens die laatste onderzoekers zou taalattitude eerder op nationaal, dan op regionaal niveau gevormd worden. Daarentegen laten Pinget et al. (2014) wel een effect zien van de regionale herkomst van de luisteraar op de beoordeling van accenten.

Het is ook mogelijk dat de sprekers van de regionaal gekleurde accenten helemaal niet trots zijn op hun eigen accent en hun eigen accent dus juist een lagere waardering geven dan andere accenten, zoals ook bij het Marokkaanse accent het geval is (Ike, 2006). Net zoals bij de etnische accenten, kleven aan de regionale dialecten vaak negatieve vooroordelen. Dialectsprekers worden soms weggezet als ouderwets of boers en het dialect heeft door dialectsprekers zelf lang de 'schuld' gekregen van

maatschappelijke uitsluiting (Scholtmeijer, 2006). Het zou kunnen dat men de negatieve oordelen over het dialect ook vertaalt naar een lage waardering van de regionale accenten. Op basis van de theorie over covert prestige, de sociale identiteitstheorie en het onderzoek van Pinget et al. (2014) verwacht ik echter wel een in-group-effect op de waardering van de verschillende accenten. Ik verwacht dat het eigen accent hoger gewaardeerd zal worden op de solidariteitsdimensie dan andere accenten.

De hypothesen voor dit onderzoek kunnen als volgt worden samengevat:

- 1) De accenten uit de Randstad worden door alle regio's het hoogst beoordeeld op de statusdimensie.*
- 2) De accenten uit de regio's Noord, Oost en Zuid krijgen een hogere waardering op de solidariteitsdimensie dan regio Randstad.*
- 3) Op de solidariteitsdimensie wordt een in-group-effect verwacht. De eigen regio wordt hoger beoordeeld op solidariteit dan de andere regio's.*

3 METHODE

De onderzoeksvragen van dit eindwerkstuk zullen worden beantwoord aan de hand van data die zijn verzameld met de app van Sprekend Nederland. Een selectie van die data is mij vanuit Sprekend Nederland ter beschikking gesteld voor het schrijven van dit eindwerkstuk. In de app vullen gebruikers hun eigen gegevens in (leeftijd, geslacht, woonplaats, geboorteplaats, talen, enz.) en krijgen ze woorden en zinnen te zien die ze moeten inspreken, plaatjes die ze moeten beschrijven of open vragen waarbij ze iets moeten omschrijven. De fragmenten die de gebruikers moeten inspreken zijn ingedeeld in een aantal thema's, zoals werk, wonen en vakantie. De woorden en zinnen die moeten worden ingesproken hebben betrekking op deze thema's en ook de open vragen sluiten erop aan, zoals bij de vraag "Beschrijf je ideale vakantie".

De gebruikers van de app krijgen ook de spraakfragmenten te horen van andere gebruikers, die ze moeten beoordelen. Hun oordeel geven ze aan de hand van waarderingsvragen. De vragen kunnen heel direct zijn, zoals in: "Vind je deze persoon gezellig?", maar ook meer indirect, zoals bij de vraag "Hoe graag zou je deze persoon willen hebben als je baas?". De waardering wordt aangegeven door een balkje te verschuiven tussen twee uitersten. Deze uitersten wisselen per vraag, zodat ze daar een logisch antwoord op vormen. Bij de vraag "Vind je deze persoon gezellig?" horen bijvoorbeeld de uitersten "helemaal niet" en "heel erg". De waarderingsvragen zijn voor de verwerking van de resultaten omgezet in een schaal van 1 tot 7.

3.1 Regio's

Voor dit eindwerkstuk zijn de gebruikers van de app ingedeeld in vier regio's: Noord, Oost, Zuid en Randstad. Tot de regio 'Noord' horen de provincies Friesland, Groningen en Drenthe, tot de regio 'Oost' horen Gelderland en Overijssel, tot de regio 'Zuid' horen Limburg en Noord-Brabant en tot de regio 'Randstad' horen Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland. De data van deelnemers uit Flevoland en Zeeland zijn niet meegenomen in deze analyse. De gebruikers van de app zijn ingedeeld in deze regio's aan de hand van de vraag waar ze het grootste deel van hun leven hebben gewoond. Daarmee kon redelijk eenvoudig een schatting worden gemaakt van het accent dat men spreekt. Deelnemers zijn niet uitgesloten als zij in een andere regio hebben gewoond of zijn geboren, onder andere omdat er anders in sommige regio's maar een heel kleine groep overbleef.

3.2 Deelnemers

De deelnemers zijn mensen die uit zichzelf de app Sprekend Nederland hebben gedownload en alle vragen van de app hebben doorlopen. Zoals gezegd zijn de gebruikers van de app voor dit onderzoek verdeeld in vier regio's. De aantallen per regio worden gegeven in tabel 1.

Noord	Oost	Randstad	Zuid
636	979	2169	758

Tabel 1: Aantal deelnemers per regio

Om te bepalen hoe er in iedere regio geoordeeld werd over de andere regio's, wordt per regio een sprekersgroep (S-groep) en een luisteraarsgroep (L-groep) onderscheiden. Zo kan worden gekeken naar de oordelen die iedere L-groep geeft over de verschillende S-groepen. De gebruikers van de app zijn zelf zowel 'spreker' als 'luisteraar', aangezien ze zowel zinnen en woorden inspreken als spraakfragmenten van andere gebruikers beoordelen. Niet elke gebruiker beoordeelt iedereen, maar iedere luisteraar beoordeelt wel meerdere sprekers. De sprekers die een luisteraar bij een bepaalde vraag te horen krijgt, worden willekeurig door de app geselecteerd. Daardoor verschilt het aantal oordelen over de S-groepen dat is meegenomen per vraag. Gemiddeld werden per vraag 955 antwoorden meegenomen, met een minimum van 2 en een maximum van 5548.

3.3 Dimensies van waardering

Aan de gebruikers van de app worden verschillende soorten vragen gesteld, zodat daar allerlei onderzoek mee gedaan kan worden. Voor dit onderzoek heb ik de vragen geselecteerd die betrekking hadden op de waardering van de spraakfragmenten. Zoals in voorgaand onderzoek ook is gedaan, zijn de waarderingvragen opgedeeld aan de hand van twee dimensies: status en solidariteit, in navolging van Preston (2013) en Knops (1988). Een criterium voor de selectie van de vragen was dat ze goed te scharen moesten zijn onder één van deze dimensies. Onder status vallen vragen naar de sociaal-economische positie en mogelijke publieke en leidinggevende functie van een spreker. Onder solidariteit vallen vragen over de gezelligheid, aantrekkelijkheid en de geschatte hoeveelheid vrienden van de spreker. Voor de dimensie status zijn 12 vragen geselecteerd, voor de dimensie solidariteit zijn 10 vragen geselecteerd. Een overzicht van de vragen en de indeling daarvan in deze dimensies is te vinden in bijlage A.

3.4 Data-analyse

De data-analyse is uitgevoerd met behulp van het programma SPSS. Per regio is bekeken hoe alle regio's gemiddeld werden beoordeeld op status en solidariteit. Per L-groep kon zo worden bekeken hoe de vier S-groepen beoordeeld werden, zodat die waarderingen met elkaar vergeleken konden worden. Aan de hand van de uitkomsten is bekeken of er sprake is van een sterke voorkeur voor het eigen accent, of er één accent is dat altijd de voorkeur geniet, of dat dit per regio verschilt. Ook is bekeken of de waardering verschilt per dimensie.

4 RESULTATEN

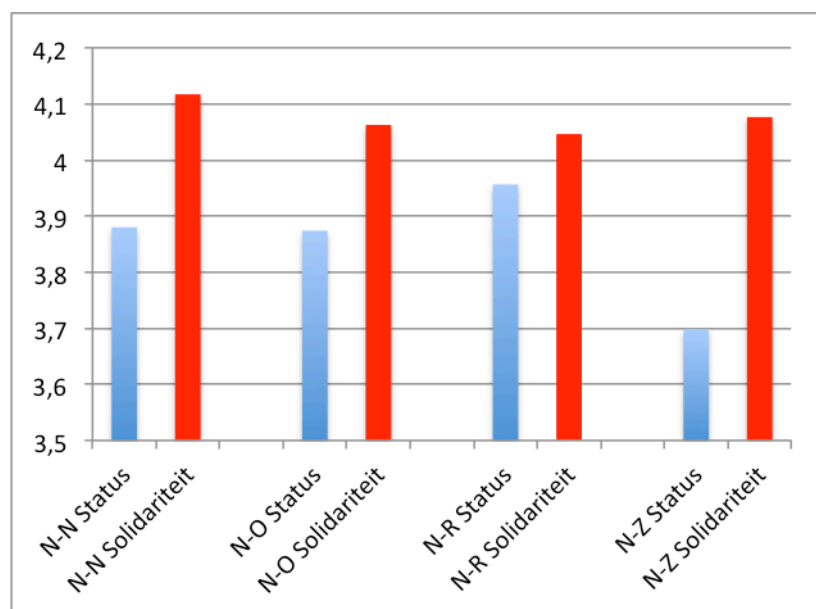
Hieronder zullen de resultaten worden weergegeven van de data-analyse. Eerst zal per L-groep worden besproken hoe de verschillende regio's werden beoordeeld op status en solidariteit. Vervolgens zal de significantie aan bod komen en de mate waarin men het accent uit de eigen regio als zodanig erkende.

4.1 Resultaten per L-groep

Hieronder wordt per L-groep weergegeven hoe de vier S-groepen werden beoordeeld. Per L-groep is berekend hoe de verschillende S-groepen gemiddeld scoren op de statusvragen en de solidariteitsvragen. Voor alle L-groepen geldt dat de S-groepen die zij moesten beoordelen hoger werden gewaardeerd op de dimensie solidariteit dan op de dimensie status. De oordelen over de eigen regio zijn in de tabellen dik gedrukt.

4.1.1 L-groep Noord

De oordelen van L-groep Noord zijn verwerkt in Grafiek 1 en Tabel 2. De Randstad werd het hoogst gewaardeerd op status, gevolgd door Noord en Oost. Zuid scoorde een stuk lager op status. Bij de dimensie solidariteit zijn de verschillen minder groot. Noord scoort het hoogst, gevolgd door Zuid.

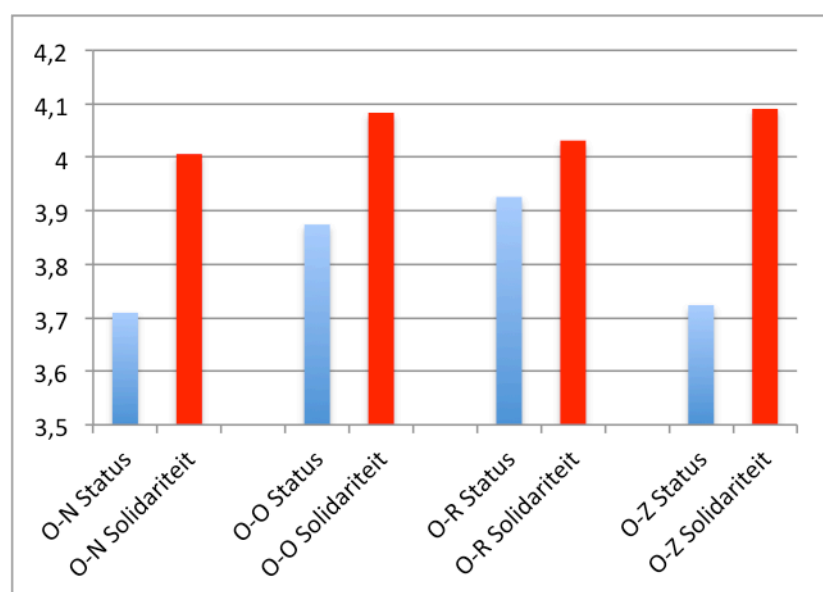
Grafiek 1: L-groep Noord

S-groep	Status	Solidariteit
Noord	3,88	4,12
Oost	3,87	4,06
Randstad	3,96	4,05
Zuid	3,70	4,08

Tabel 2: L-groep Noord

4.1.2 L-groep Oost

De oordelen van L-groep Oost zijn te vinden in Grafiek 2 en Tabel 3. Op de dimensie status scoort Randstad het hoogst, gevolgd door Oost. Noord en Zuid scoren het laagst, met een zeer klein verschil. Op solidariteit scoort Zuid het hoogst. Het verschil met Oost is echter heel klein.

Grafiek 2: L-groep Oost

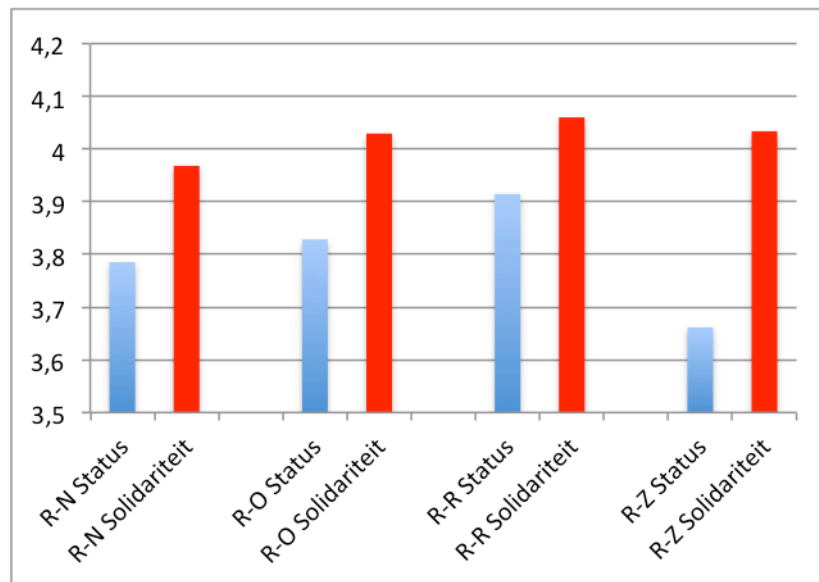
S-groep	Status	Solidariteit
Noord	3,71	4,01
Oost	3,87	4,08
Randstad	3,93	4,03
Zuid	3,72	4,09

Tabel 3: L-groep Oost

4.1.3 L-groep Randstad

L-groep Randstad waardeerde de Randstad het hoogst op status, gevolgd door Oost. Zuid werd het laagst gewaardeerd op status. Regio Randstad scoorde ook het hoogst op

solidariteit. Noord scoorde het laagst op solidariteit. De resultaten zijn te zien in Grafiek 3 en Tabel 4.

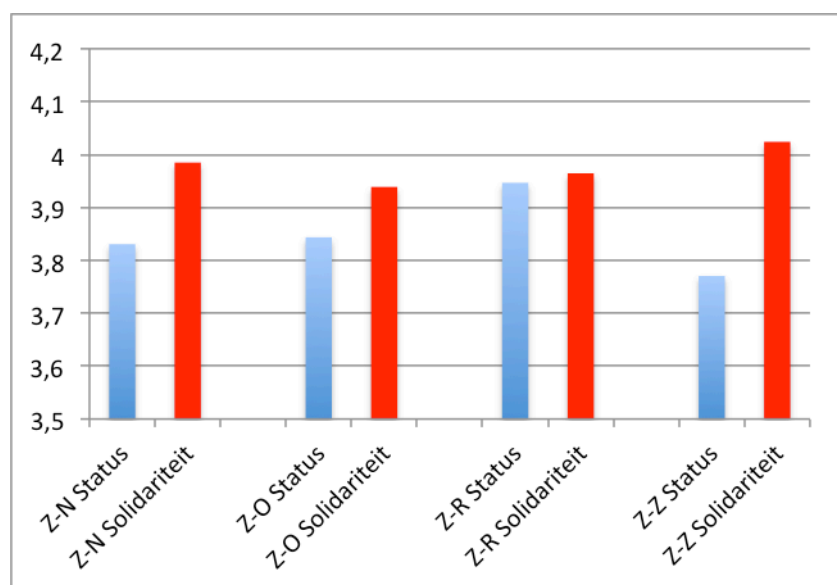
Grafiek 3: L-groep Randstad

S-groep	Status	Solidariteit
Noord	3,79	3,97
Oost	3,82	4,03
Randstad	3,91	4,06
Zuid	3,66	4,03

Tabel 4: L-groep Randstad

4.1.4 L-groep Zuid

De resultaten van L-groep Zuid zijn verwerkt in Grafiek 4 en Tabel 5. Te zien is dat Randstad het hoogst scoort op status, terwijl Zuid het laagst scoort op deze dimensie. Zuid scoort echter het hoogst op de dimensie solidariteit. De verschillen met de andere regio's zijn bij deze dimensie zeer klein.

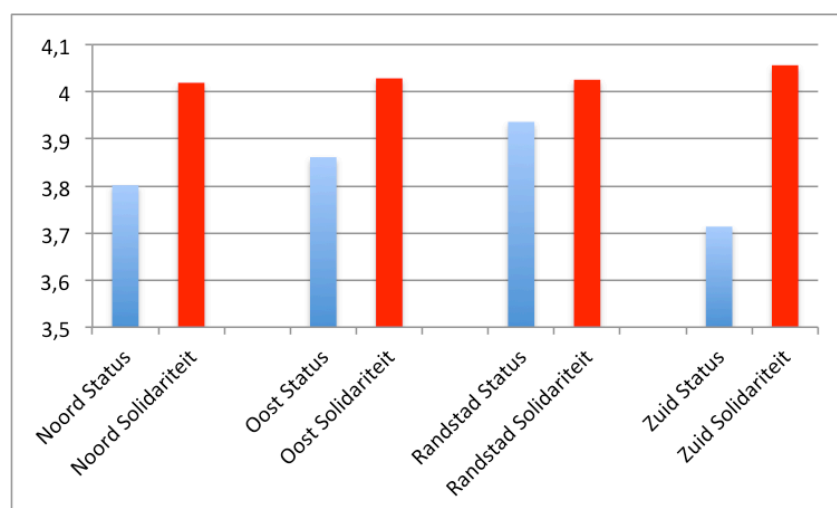
Grafiek 4: L-groep Zuid

S-groep	Status	Solidariteit
Noord	3,83	3,98
Oost	3,84	3,94
Randstad	3,95	3,96
Zuid	3,77	4,02

Tabel 5: L-groep Zuid

4.1.5 Gemiddelde waardering S-groepen

De scores van de verschillende L-groepen zijn samengenomen, zodat een gemiddelde score per S-groep kon worden berekend. De resultaten hiervan zijn te zien in Grafiek 5 en Tabel 6. De Randstad wordt het hoogst gewaardeerd op status, terwijl regio Zuid het hoogst scoort op solidariteit.

Grafiek 5: Gemiddelde waardering S-groepen

S-groep	Status	Solidariteit
Noord	3,80	4,02
Oost	3,86	4,03
Randstad	3,94	4,03
Zuid	3,71	4,06

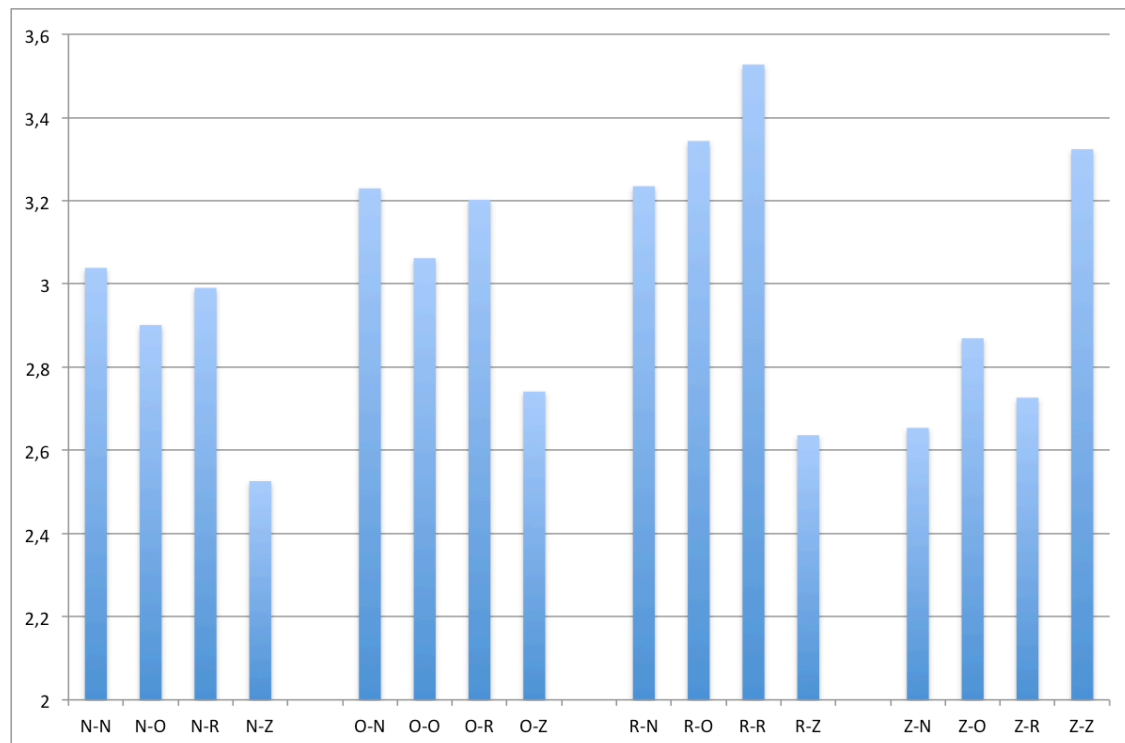
Tabel 6: Gemiddelde waardering S-groepen

4.2 Significantie

Zoals te zien is in de tabellen met resultaten zijn de verschillen tussen de waarderingen van de S-groepen vrij klein. Alle waarderingen liggen dicht rond het midden van de schaal van 1 tot 7, tussen 3,66 en 4,12. Om de verschillen tussen de waarderingen nader te onderzoeken werden een ANOVA-test en Post Hoc Test (Tukey) uitgevoerd in SPSS. De waarderingen van de S-groepen werden per dimensie en per L-groep getest. Daaruit kwam naar voren dat geen van de waarderingen significant van elkaar verschilden. Van de gemiddelde waarderingen van de S-groepen was alleen het verschil tussen de scores van regio Randstad en regio Zuid op de statusdimensie significant (Randstad 3,94, Zuid 3,71, $p = .006$).

4.3 Overeenkomst eigen accent

Naast de waarderingsvragen krijgen de gebruikers van de app ook de vraag in hoeverre ze het accent van de sprekers vinden lijken op hun eigen accent. De antwoorden zijn weer omgezet naar een schaal van 1 tot 7. De scores op deze vraag zijn ook bekeken. De resultaten zijn verwerkt in Grafiek 6 en Tabel 7. L-groep Noord, Randstad en Zuid beoordeelden de S-groepen uit hun eigen regio het hoogst op deze vraag, wat wil zeggen dat ze het accent van de sprekers uit de eigen regio ook het meest vonden lijken op hun eigen accent. L-groep Oost beoordeelde echter S-groep Noord het hoogst, gevolgd door Randstad. Het accent van sprekers uit de eigen regio werd door L-groep Oost dus niet als zodanig erkend. De verschillen tussen de scores zijn wederom niet erg groot. Ze liggen allemaal tussen de 2,65 en 3,53.

Grafiek 6: Ervaren overeenkomst eigen accent

L-groep	S-groep Noord	S-groep Oost	S-groep Randstad	S-groep Zuid
Noord	3,04	2,90	2,99	2,53
Oost	3,23	3,06	3,20	2,74
Randstad	3,23	3,34	3,53	2,64
Zuid	2,65	2,87	2,73	3,32

Tabel 7: Ervaren overeenkomst eigen accent

5 DISCUSSIE

Hierboven zijn de resultaten beschreven van de vergelijking tussen de waarderingen van de verschillende regio's. Zoals gezegd zijn er geen significante verschillen gevonden in de waarderingen per L-groep. Toch kan er wel een aantal patronen in de scores worden herkend. Deze zullen hierna worden beschreven en in verband worden gebracht met de theorie en de hypothesen uit hoofdstuk 1 en 2.

5.1 Status

Ondanks de kleine verschillen is het opvallend dat de Randstad in iedere regio het hoogst wordt gewaardeerd op status. Dit beeld komt goed overeen met resultaten uit eerder onderzoek dat in hoofdstuk 1 werd beschreven. De accenten uit de Randstad komen het meest overeen met het Standaardnederlands. Het Standaardnederlands geldt als een sterke norm, dus het is niet verwonderlijk dat de accenten uit de Randstad het hoogst scoren op de dimensie status. De verschillen zijn niet significant, maar de resultaten wijzen wel op een bevestiging van de eerste hypothese: de accenten uit de Randstad worden door alle regio's het hoogst beoordeeld op de statusdimensie.

Regio Zuid wordt in drie van de vier regio's het laagst gewaardeerd op status. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de zuidelijke accenten vaak goed worden herkend en vaak als sterk afwijkend worden ervaren van het Standaardnederlands (Bezooijen & Ytsma, 1999; Grondelaers et al. 2010). Zoals eerder werd gezegd, speelt de mate waarin een accent afwijkt een rol in de waardering ervan (Bezooijen & Ytsma, 1999). De herkenbaarheid en de mate van afwijking kunnen dus hebben gezorgd voor de lage waardering van de zuidelijke accenten op de statusdimensie. Daarnaast kunnen ook stereotype ideeën over de zuidelijke accenten een rol hebben gespeeld. Brabanders worden bijvoorbeeld vaak als 'dom' bestempeld (Pinget et al., 2014). Wat de invloed is van zulke stereotypen kan aan de hand van deze resultaten echter niet worden gezegd. Dat de accenten uit regio Zuid goed herkenbaar waren, kan worden opgemaakt uit de resultaten in 4.3. Op de vraag in hoeverre het accent van een spreker overeenkwam met het eigen accent werd door L-groep Noord, Oost en Randstad een duidelijk lagere score gegeven aan S-groep Zuid, terwijl L-groep Zuid de sprekers uit regio Zuid juist de hoogste score gaven en de overige regio's een lagere.

De lage waardering van de zuidelijke accenten op status geldt voor luisteraars uit andere regio's, maar ook voor de luisteraars die zelf uit regio Zuid komen; ook L-groep

Zuid waardeerde S-groep Zuid het laagst op status. Net als bij de sprekers met een Marokkaans accent nemen de zuidelijke sprekers dus mogelijk de negatieve vooroordelen over hun eigen accent over (Ike, 2006).

5.2 Solidariteit

Uit eerder onderzoek kwam naar voren dat niet-standaardvariëteiten en accenten vaak hoger worden gewaardeerd op de solidariteitsdimensie dan de 'accentloze' standaardtaal (Boves & Gerritsen, 1995; Preston, 2013). De tweede hypothese voorspelde dan ook dat de regio's Noord, Oost en Zuid hoger gewaardeerd zouden worden op de solidariteitsdimensie dan de Randstad. Op basis van de resultaten kan dit echter niet worden bevestigd. In tabel 6 is te zien dat alleen regio Zuid duidelijk hoger scoort dan de Randstad op solidariteit, maar ook dit verschil is niet significant. Regio Noord scoort hetzelfde als regio Randstad en regio Oost zelfs iets lager. Deze resultaten wijzen dus alleen voor regio Zuid op een bevestiging van de tweede hypothese. Dit kan wederom te maken hebben met de goede herkenbaarheid van de zuidelijke accenten. Het is mogelijk dat daardoor stereotype ideeën over de zuiderlingen als 'gezellig' en 'aardig' werden opgeroepen (Pinget et al., 2014).

Wat betreft de waardering van het eigen accent zijn er opvallende resultaten gevonden. In drie van de vier regio's krijgt het eigen accent namelijk de hoogste waardering op solidariteit. Alleen in regio Oost hebben Zuid en Oost nagenoeg dezelfde score gekregen. Dit lijkt erop te wijzen dat er sprake is van een vorm van covert prestige bij de sprekers uit de verschillende regio's. Sprekers met een accent dat lijkt op dat van de beoordelaars worden hoger gewaardeerd dan sprekers met een ander accent. Het accent uit de eigen regio zou dus gezien kunnen worden als een markeerder van solidariteit met de in-group. Dit wijst in de richting van een bevestiging van de derde hypothese: er lijkt sprake te zijn van een in-group-effect op de solidariteitsdimensie.

5.3 Beperkingen

5.3.1 Diversiteit

De resultaten laten zoals gezegd nauwelijks significante verschillen zien. Ondanks de patronen die in de resultaten zijn waar te nemen, kunnen er dus geen harde uitspraken worden gedaan over de waardering van de verschillende accenten in iedere regio. Een verklaring voor de kleine verschillen tussen de scores is dat er waarschijnlijk een te

grote diversiteit aan accenten binnen de regio's bestaat. Dit komt onder andere door de grootte van de regio's. De gebruikers van de app werden opgedeeld in vier grote regio's, terwijl er binnen die regio's ook kleinere regio's te onderscheiden zijn met eigen accenten. Daarnaast werden de gebruikers in een regio ingedeeld op basis van de vraag waar ze het grootste deel van hun leven hebben gewoond. Deze vraag liet nog veel variatie toe in de regio's. Informatie over de taal die thuis wordt gesproken werd bijvoorbeeld niet meegenomen. Hierdoor zijn accenten die gekleurd zijn door het hebben van een andere moedertaal ook meegenomen, terwijl die sterk kunnen afwijken van de accenten van sprekers met Nederlands als moedertaal. Ook andere demografische informatie over de gebruikers, zoals geslacht, leeftijd en opleiding werden voor dit eindwerkstuk niet meegenomen. Hierdoor kan nog meer diversiteit zijn ontstaan per regio.

De scores op de vraag naar de ervaren overeenkomst tussen de accenten van de sprekers en het accent van de luisteraars bevestigen de aanname dat er veel diversiteit bestaat in de vier regio's. De eigen regio krijgt in drie van de vier regio's wel de hoogste score, maar de verschillen met de scores op de andere regio's zijn niet erg groot. Zoals hiervoor al werd gezegd, springen de zuidelijke accenten er het meest uit. Door de luisteraars uit de andere regio's wordt regio Zuid duidelijk lager beoordeeld en het verschil in scores is het grootst bij L-groep Zuid; het eigen accent wordt het meest overtuigend hoger beoordeeld dan de andere accenten. Opvallend is dat ook de scores op status en solidariteit er het meest uitspringen. Gemiddeld krijgt Zuid de hoogste beoordeling op solidariteit en de laagste beoordeling op status.

Er is dus waarschijnlijk sprake van een grote mate van heterogeniteit binnen de regio's. Die diversiteit heeft ervoor gezorgd dat de regio's geen duidelijk regionaal profiel hadden en dus ook niet als zodanig werden beoordeeld. Aan de hand van eerder onderzoek was in ieder geval een verschil verwacht tussen de Randstad en de overige regio's (Bezooijen & Ytsma, 1999; Boves & Gerritsen, 1995). Dat die verschillen er niet duidelijk uit zijn gekomen bevestigt weer dat de S-groepen geen goede afspiegeling vormden van een specifiek accent. De accenten uit de Randstad worden bijvoorbeeld niet significant hoger gewaardeerd op status, omdat een deel van de accenten uit deze regio waarschijnlijk toch te sterk afwijkt van het Standaardnederlands. Alleen als de waarderingen van de L-groepen samengenomen worden, scoort regio Randstad significant hoger op status dan regio Zuid. Dit is echter het enige significante verschil dat

is gevonden. Door de heterogeniteit van de regio's is mogelijk ook geen duidelijk in-group-effect waar te nemen op het gebied van solidariteit. De sprekers uit de regio's zullen door de luisteraars niet altijd als leden van de eigen groep zijn herkend.

5.3.2 Data en participanten

Naast de grote diversiteit die waarschijnlijk heeft bestaan in de verschillende groepen, is er nog een aantal beperkingen van dit onderzoek te noemen. Er kon namelijk niet gewerkt worden met de ruwe data. In plaats daarvan zijn de gemiddelde antwoorden op iedere vraag van elke L-groep over iedere S-groep meegenomen. De data-analyse moest dus worden uitgevoerd met deze gemiddelden. Hierdoor zijn de ANOVA's en Post Hoc Tests gedaan op basis van slechts 10 of 12 gemiddelden (12 gemiddelden voor de statusvragen en 10 gemiddelden voor de solidariteitsvragen), wat een vertekend beeld kan hebben gegeven. De variantie uit de ruwe data was onbekend en kon dus niet worden meegenomen.

Een andere beperking is dat de hoeveelheid participanten per vraag en regio sterk wisselde. Bij sommige vragen konden daardoor maar twee oordelen worden meegenomen, terwijl dat bij andere vragen opliep tot meer dan 5000 oordelen. Een laatste beperking is het feit dat de gebruikers van de app zowel spreker als luisteraar zijn. Doordat ze voortdurend wisselen tussen zelf inspreken en beoordelen, worden ze wellicht beïnvloed in hun manier van waarderen.

6 CONCLUSIE

Wordt het eigen accent nu inderdaad anders gewaardeerd dan andere accenten? Is er sprake van een in-group-effect bij de waardering van de accenten? En geldt het Standaardnederlands in iedere regio als statusnorm? Op basis van de resultaten uit dit onderzoek kunnen daar nog geen harde uitspraken over worden gedaan. De opgestelde hypothesen kunnen niet met zekerheid worden aangenomen of verworpen. Enerzijds lijken de bevindingen van Grondelaers et al. (2010) en Bezooijen (2002) te worden bevestigd: er zijn geen significante verschillen gevonden die wijzen op een voorkeur voor het eigen accent. Anderzijds zijn er ook op nationaal niveau geen duidelijke verschillen tussen de waarderingen gevonden, terwijl dat op basis van eerder onderzoek wel verwacht was. Het lijkt er dus eerder op dat de resultaten vertroebeld zijn, vanwege een te grote diversiteit aan accenten per regio.

Vervolgonderzoek zal moeten uitwijzen of er sprake is van een hogere in-group-waardering van de accenten op solidariteit. Daarbij zullen de sprekers strenger moeten worden verdeeld in regio's. De regio's moeten kleiner zijn en ook zullen meer vragen moeten worden meegenomen om te bepalen tot welke 'accentgroep' iemand behoort. Er zullen nog meer data nodig zijn, zodat er voor iedere accentgroep genoeg sprekers en luisteraars zijn die de eigen groep en de andere groepen beoordelen. Daarnaast zullen de ruwe data gebruikt moeten worden om een goede data-analyse te kunnen uitvoeren.

Ondanks de beperkingen van dit onderzoek, zijn er wel interessante patronen in de resultaten waar te nemen. Die wijzen op een hogere waardering van het eigen accent op de solidariteitsdimensie en een grote overeenstemming over de hoge status van de accenten uit de Randstad. Als die patronen worden bevestigd in vervolgonderzoek, zou dat kunnen betekenen dat de waardering op status sterk samenhangt met nationale normen, terwijl solidariteit meer voortkomt uit groepsnormen die op regionaal niveau worden gevormd.

DANKWOORD

Graag wil ik ieder bedanken die mij heeft geholpen dit eindwerkstuk tot stand te brengen. Daarbij gaat mijn dank in de eerste plaats uit naar mijn begeleider Jacomine Nortier, die gedurende het hele proces steeds mijn vragen kon beantwoorden en ervoor heeft gezorgd dat ik dit project tot een goed einde kon brengen. Daarnaast wil ik Rosemary Orr, van Sprekend Nederland, hartelijk danken voor haar enthousiasme over dit eindwerkstuk en haar hulp bij het vormgeven van dit onderzoek. Ook David van Leeuwen, die mij de data van Sprekend Nederland ter beschikking heeft gesteld, ben ik dank verschuldigd. Verder heb ik veel gehad aan de hulp van Annalena Hoyer, bij de analyse van de data in SPSS en mijn moeder, Eugenie van Dijck, die het geheel steeds kritisch heeft doorgelezen en daarmee de laatste puntjes op de i wist te krijgen.

LITERATUUR

Appel, R. & Muysken, P. (1987). *Language contact and bilingualism*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Baets, P. de. (2013). *Taalattitude in de periferie: de perceptie en attitude van West-Vlamingen tegenover standaardtaal en dialect* (MA-scriptie). Gent: Universiteit Gent. Gedownload op 18 mei 2016, van http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/060/377/RUG01-002060377_2013_0001_AC.pdf

Bezooijen, R. van & Ytsma, J. (1999). Accents of Dutch. *Belgian Journal of Linguistics*, 13, 105-129.

Bezooijen, R. van. (2002). Aesthetic evaluation of Dutch: Comparison across Dialects, Accents and Languages. In D. Long & D.R. Preston (Eds.), *Handbook of Perceptual Dialectology* (Volume 2, pp. 13-30). Philadelphia: J. Benjamins. Gedownload op 6 juni 2016, van <http://site.ebrary.com/lib/uniutrecht/reader.action?docID=10046369&ppg=39>

Boves, T. & M. Gerritsen (1995). *Inleiding in de sociolinguïstiek*. Utrecht: Het Spectrum.

Doeleman, R. (1998). *Native reactions to nonnatives speech* (Proefschrift). Tilburg: Tilburg University Press.

Eckert, P. & McConnel-Ginet, S. (2013). *Language and Gender* (2^e editie). Cambridge: Cambridge University Press.

Grondelaers, S., R. Van Hout & M. Steegs (2010). Evaluating regional accent variation in Standard Dutch. *Journal of Language and Social Psychology*, 29, 101-116. Gedownload op 18 mei 2016, van <http://jls.sagepub.com/content/29/1/101.full.pdf+html>

Heijmer, T. & R. Vonk (2002). Effecten van een regionaal accent op de beoordeling van de spreker. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 57, 108-113.

Ike, B. J. (2006). *Taalattitudes van Marokkaanse Nederlanders ten opzichte van het gesproken Nederlands van Marokkaanse Nederlanders* (MA-scriptie). Utrecht: Universiteit Utrecht.

Jongenburger, W. (2002). Taal is Macht: over taalattitudes in de multiculturele samenleving. In H. Bennis, G. Extra, P. Muysken & J. Nortier (Eds.), *Een buurt in beweging: Talen en culturen in het Utrechtse Lombok en Transvaal* (pp. 141-154). Amsterdam: Askant.

Knops, U. (1988). Attitudes towards regional variation in Dutch pronunciation. In R. Van Hout & U. Knops (Eds.), *Language attitudes in the Dutch language area* (pp. 105-120). Dordrecht: Foris.

Knops, U. & R. Van Hout (1988). Language attitudes in the Dutch language area: an introduction. In R. Van Hout & U. Knops (Eds.), *Language attitudes in the Dutch language area* (pp. 1-23). Dordrecht: Foris.

Lambert, W.E., Hodgson, R.C., Gardner, R.C. & S. Fillenbaum (1960). Evaluational reactions to spoken languages. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 60, pp. 44-51.
Gedownload op 24 mei 2016, van <http://psycnet.apa.org/journals/abn/60/1/44/>

Mesthrie, R. (2009). Social Dialectology. In R. Mesthrie, J. Swann, A. Deumert & W. Leap (Ed.), *Introducing Sociolinguistics* (2^e editie, pp. 74-108). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Pinget, A., M. Rotteveel & H. Van de Velde (2014). Standaardnederlands met een accent: herkenning en evaluatie van regional gekleurd Standaardnederlands in Nederland. *Nederlandse Taalkunde*, 19(1), pp. 3-45. Gedownload op 22 juni 2016, van <http://www.ingentaconnect.com/content/aup/nt/2014/00000019/00000001/art00002>

Preston. (2013). Language with an attitude. In J.K. Chambers & N. Schilling (Ed.), *The handbook of language variation and change* (2^e editie, pp. 157-182). West Sussex: Wiley-Blackwell.

Scholtmeijer, H. (2006). Hoe staat het met het Nederlandse dialect? In N. Van der Sijs, J. Stroop & F. Weerman (Eds.), *Wat iedereen van het Nederlands moet weten en waarom* (pp. 211-219). Amsterdam: Bert Bakker

Trudgill, P. (1972). Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich. *Language in Society, 1*, pp. 179-195. Gedownload op 24 mei 2016, van <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=2644516&fileId=S0047404500000488>

BIJLAGE A

Geselecteerde vragen

Status

Vind je deze persoon intelligent?

Vind je deze persoon hoogopgeleid?

Vind je deze persoon trendy?

Vind je deze persoon modern?

Hoe graag zou je deze persoon willen hebben als je baas?

Hoe geschikt vind je deze persoon voor een baan als nieuwslezer?

Hoe geschikt vind je deze persoon voor een baan als leraar?

Hoe geschikt vind je deze persoon voor een baan als burgemeester?

Hoe geschikt vind je deze persoon voor een baan als radio DJ?

Hoe geschikt vind je deze persoon voor een baan als reclamemaker?

Hoe geschikt vind je deze persoon voor een baan als quizmaster?

Op basis van dit woord, vind je die spreker succesvol?

Solidariteit

Vind je deze persoon eerlijk?

Vind je deze persoon betrouwbaar?

Vind je deze persoon gezellig?

Vind je deze persoon warm?

Hoe graag zou je deze persoon willen hebben als je buurman/buurvrouw?

Hoe graag zou je deze persoon willen hebben als je collega of klasgenoot?

Hoe graag zou je deze persoon willen hebben als je vriend/vriendin?

Hoe graag zou je deze persoon willen hebben als je schoonfamilie?

Klinkt deze persoon sexy?

Heeft deze persoon veel vrienden?

Controlevraag

Is het accent van deze spreker gelijk aan je eigen accent?